

Književne novosti

Ljudmila Poljanec: Poezije. Založil L. Schwentner v Ljubljani. 1906. Cena broširanim: K 2, po pošti K 2·10, elegantno vezanim K 3, po pošti K 3·10. Čitateljem „Ljubljanskega Zvona“ pod pesniškim imenom Nataša znana pesnica slovenska je povila v tej knjigi najlepše cvetove svojega pesniškega duha v dehteč šopek ter ga poklonila svojemu narodu. O teh „Poezijah“ izpregovorimo kaj več v kratkem, že sedaj pa jih priporočamo našemu občinstvu toplo v nakupovanje.

Ivan Cankar: V mesečini. Knezova knjižnica. XII. (1905.) Čudna res je moč luninih žarkov! Oni namreč ne vplivajo samo na bolne živce psevdopesnikov, da tožijo bledemu mesecu svoje namišljeno srčno gorje, ne povzročajo samo, da hodijo sicer zdravi ljudje po zidovih in strehah kakor zaljubljeni mački, ampak store tudi, da izgine iz človeške glave tista sofistična modrost, ki dela ljudi po dnevi, ko sije žarko solnce in igramo oficijalne vloge pred strogo sodečim moralnim občinstvom, dobre, koristne in rodoljubne člane človeške družbe. Lunina bleda svetloba povzroča s svojo magično-hipnotično silo tudi, da se naseli v sicer boječe srce neka neustrašena podjetnost, ki dela ljudi lahkomišelnosti in sposobne za vsakojaka dobrodruštva, pa tudi za takozvano visoko čuvstvovanje. Ker pa igrajo vloge dneva in vloge noči, po bistvu in značaju naravnost si nasprotujoče, isti igralci in isti statisti, kako bi potem ne nastala iz tega najsmehnejša komedija: komedija družabnega hinavstva. Po dnevi igramo z masko čednosti, moralnosti, dostojnosti, po noči pa nastopamo brez krink. In vse to stori edino le mesečina s svojo magično močjo. Taka komedija družabne hinavščine je „zgodba iz doline šentflorjanske“, ki nam jo je ustvaril Cankar s svojo bujno fantazijo in umetniško genijalnostjo, delo, osnovano na široki podstavi slovenske občnosti, prepleteno pa z globokimi opazovanji dejanskih razmer in prepojeno z ostro satiro, kakor je lastna Cankarju v vseh umotvorih te vrste. Jedro pa, okoli katerega je nasnovano vse dejanje naše komedije, je vprašanje o sovražnem razmerju psevdomorálnosti našega občinstva napram umetnosti, predmet torej, ki se ga je dotaknil naš pisatelj že večkrat; a ta sicer neobširni opis razmotriva vprašanje s čisto novega stališča in v popolnoma novih oblikah in velepoetičnih podobah. Zlasti zanimiv je tisti del, kjer slikar Dioniz razklada svoji ljubici Hiacinti svoje misli o umetnosti in njenem razmerju do modelov, oziroma svoje razmerje do te lepe domovine, ki jo ji razkazuje. Ta del je izveden celo v obliki dvogovora. Pa tudi sicer nam nastopa v tej fino izpeljani komediji kopa plastično očrtanih lic, ki so vsi polnopravni zastopniki splošnosti, vsi: rejeni in rodoljubni župnik, ki ne pozna napuha; zaljubljeni, a za blagor svojih podanikov prevneti župan; premeteni dacar, ki bi bil gotovo postal prvak narodov, da je bil rojen pod srečnejšo zvezdo; debeluhasti poštar in tudi nadebudni, nesrečno zaljubljeni parček, županov Tone in stacunarjeva Mana, sami dovršeni ali vsaj nadebudni grešniki, sicer pa izvrstni rodoljubi. Dasi pa je glavni ton, na katerega je uglašen naš duhoviti satirični umotvor, zamolkel in teman, vendar mu je jedro pozitivno, saj je Dioniz, slikar in pregnanec iz te lepe šentflorjanske doline, zdrava, krepka prikazen, četudi sicer po rojstvu in dosedanji usodi nekak brat nedavno umrlega klasičnega Polikarpa. Prišel je v svojo rojstno dolino, pa ne namerava tu ostati, saj tu ne more biti on niti slavljen penzionist; prišel je in se naselil v osam-